

УНИЈА

МЕТОД ЗА ВАСПОСТАВЉАЊЕ ЈЕДИНСТВА КОЈИ ПРИПАДА ПРОШЛОСТИ И НОВО ТРАГАЊЕ ЗА ПОТПУНИМ ОПШТЕЊЕМ

(κοινωνίας)

(Споразум из Баламанда)

Седми Пленум Мешовите Комисије Теолошкога Дијалога између Православне и Римокатоличке Цркве (Баламанд, Либан, 17-24. јуна 1993).

УВОД

1. На захтев Православне Цркве прекинут је уобичајени прогрес Богословскога Дијалога са Римокатоличком Црквом, како би се омогућило преиспитивање приоритета проблема названог „Унија“.

2. У осврту на метод назван „Унија“ у Freising-у (јуна 1990), изјављено је да: „Њу (Унију) искључујемо као метод изналажења Јединства, јер није у сагласности са заједничким предањем наших Цркава“.

3. Што се тиче Католичких Цркава Источнога обреда, очевидно је да као чланови Римокатоличке (црквене) Заједнице имају право да постоје и делују у правцу задовољавања духовних потреба својих верника.

4. Текст сачињен од Мешовите Комисије у Агисси-и (јуни 1991), а довршен у Баламанд (Јуни 1993) прописује метод који усвајамо у оквирима данашњег изналажења потпуног општења (κοινωνίας), износећи тиме разлоге због којих се искључује „Унија“ као метод.

5. Овај текст се састоји из два дела:

а) Еклисиолошка Начела,

б) Практични Канони

ЕКЛИСИОЛОШКА НАЧЕЛА

6. Раздвајање Цркава Истока и Запада не само што није угасило жељу за Јединством које је хтео Христос, већ је напротив то ста ње у толикој супротности са природом Цркве, да

је за многе, веома често, било прилика да дођу до израженије свести о неопходности остварења тога Јединства, како би били верни заповести Господњој.

7. Током векова било је много покушаја за васпостављањем јединства. У ту сврху је коришћено мноштво метода, понекад се покушавало саборски зависно од политичког, историјског, богословског и духовног стања сваке епохе. Нажалост, ниједан од покушаја није успео да успостави потпуно општење (κοινωνίας) међу Црквама Истока и Запада, него су, напротив, понекад водили ка учвршћивању супротних ставова.

8. На Истоку су у многим областима током прва четири века предузимане иницијативе које су потицале из унутрашњости неких Цркава, као и подстицајем спољашњих фактора за успостављање општења (κοινωνίας) међу Црквама Истока и Запада. Те иницијативе, које су довеле до уједињења појединих заједница са Римском Катедром, имале су за последицу прекид општења (κοινωνίας) са њиховим Црквама матерама на Истоку. На тај начин су настале Источне Католичке Цркве, и створило се стање које представља извориште сукоба и огорчења, пре свега за Православне, а онда и за Католике.

9. Ма какве да су биле намере и искрене жеље које су изразиле неке од ових унија са Катедром Рима, како би биле верне заповести Христовој: „Да сви једно буду“, дужни смо да констатујемо да васпостављање Јединства међу Црквама Истока и Запада није успело, и да се подела и даље продужава затрована тим покушајима.

10. Оваква ситуација створила је, заиста, напетост и супротстављеност. Током деценија у којима су следила унијаћења, мисионарска делатност је настојала да међу своје припадности уврсти покушај прозелитизма других Хришћана (појединачни или групни), како би им омогућила да се „врате“ њеној Цркви. Да би озаконили овај курс извориште прозелитизма Католичка Црква, развила је једну богословску тврдњу по којој се спасење налазило искључиво у њеном наручју. Наравно, да би осигурали спасење „одвојене браће“ достигли су до те границе да поново крштавају Хришћане, и да пренебрегавају право на верску слободу и човеково лично верско опредељење перспектива за коју је ова епоха имала веома мало осећаја.

11. С друге стране, неки политички органи покушали су да поврате Источне Католике у Цркву њихових отаца. У том циљу нису оклевали, када им се за то пружила прилика, да се користе неприхватљивим средствима.

12. Због начина на који Католици и Православни још увек посматрају једни друге у оквиру њихове везе са тајном Цркве, и разоткривају једни друге како смо то већ описали, а што је названо „Унија“, више није могуће да буде прихваћено нити као доследан метод нити као пример Јединства којем теже наше Цркве. 13. Заиста, поновно (углавном од почетка Свеправославних Самита и II Ватиканског Сабора) откривење и прихватање Цркве као заједничарења (κοινωνίας), колико од Православних толико и од Католика, радикално су се променили услови, а значи и темељне позиције. Обе стране признају да је оно што је Христос поверио Својој Цркви исповедање апостолске вере, учествовање у истим тајнама, првенствено у јединственом Свештенству којег савршава јединствена жртва Христова, апостолско прејемство Епископа није могуће да се сматра поседом само једне од наших Цркава. У овим оквирима очигледно је да се сваки вид поновног крштења искључује.

14. То је разлог због којег се Православна и Католичка Црква међусобно признају као „сестринске Цркве“ које су заједнички одговорне за очување Цркве Божије у оданости према Божанском Плану, а нарочито у односу на Јединство. Сагласно речима Папе Јована Павла II, заједнички покушај сестринских Цркава Истока и Запада утемељен на дијалогу и на молитви, трага за савршеним и потпуним општењем (κοινωνίας) које неће бити нити абсорбовање нити стапање, већ сусрет у истини и љубави (упор. Slavorum Apostoli, бр. 27).

15. Уколико останемо стабилни у неповређеној слободи личности и универзалној обавези да следујемо одлукама савести у покушајима васпостављања Јединства, схватамо да не треба да тражимо обраћање лица из једне Цркве у другу како би им осигурали спасење. Проблем који се поставља јесте: како ћемо заједнички остварити оно што хоће Христос за оне који су његови, и план Божији за Цркву његову; и то кроз заједничко трагање Цркава међу њима самим, и у потпуној сагласности о садржају вере и њене доследности. Тај покушај се наставља у оквиру дијалога који се данас води. Овај текст представља неопходни степенник овог дијалога.

16. Источне Католичке Цркве које су желеле да успоставе потпуно општење (κοινωνίας) са Римском Катедром и да остану верне тој Цркви, имају право и дужност да се повезују са овом Црквом Заједницом чији су чланови. Свој став према Православној Цркви регулишу начелима формулисаним од стране II Ватиканскога Сабора, и примењивани од папа који су у разним од тада објављиваним текстовима разјашњавали њихову практичну доследност. Стога, ове Цркве треба да се присаједине (колико на локалном толико и на универзалном нивоу) у дијалогу љубави у оквиру узајамног уважавања и узајамног поверења које је поново нађено, и да узму учешћа у богословском Дијалогу са свим његовим практичним последицама.

17. У тој атмосфери, замисли које су претходиле и практични канони који ће следити такве су природе у оној мери у којој ће бити од нас практично усвојени и верно чувани како би довели до једног праведног и коначног решења потешкоћа које су ове Источне Католичке Цркве створиле Православној Цркви.

18. С тим у вези, Папа Павле VI је нагласио у својој беседи у Фанару јула 1967.: „Очекује се од поглавара Цркава њихових јерархија, да управе Цркве на пут потпуног васпостављања општења“ (κοινωνίας). Дужни су да то учине међусобно признати и међусобно уважавани као пастири онога дела стада Христовога којег им је Он поверио, бринући се о повезаности и умножењу народа Божијега, и избегавајући све што би могло да га разасеје или да изазове пометњу у њему (Том Љубави, бр. 172). У овом духу Папа Јован Павле II и Патријарх Димитрије су заједнички прецизирали: „Одбацујемо сваки вид прозелитизма, сваки став који би био или би се могао сматрати недостатком уважавања другог“ (7. децембра 1987).

ПРАКТИЧНИ КАНОНИ

19. Узајамно уважавање Цркава које се налазе у тешким приликама увећаће се у оној мери у којој оне буду следиле следеће практичне каноне

20. Ови канони неће решити проблеме који нас заокупљају уколико претходно са обе стране не буде постојала жеља за праштањем, утемељена на Евангелију и у оквиру чврстог покушаја обнове непрекидном оживљавању жеље да нађу потпуно општење

(κοινωνίας) које је постојало међу нашим Црквама током више од једног миленијума. Управо овде треба да посредује с непрекидно обнављаним интензитетом дијалог љубави, једини који може да савлада међусобно неразумевање, и оно што је неопходно за продубљивање Теолошкога Дијалога клима за остварење потпуног општења (κοινωνίας).

21. Први чин који треба да се обави јесте да окончамо са свим оним што може да држи у животу нетрпељивост, презир, и мржњу међу Црквама. Одговорна начелства (αρχες) Католичке Цркве помоћи ће у том правцу Источне Католичке Цркве и њихове заједнице, како би и оне могле да припреме потпуно општење (κοινωνίας) између Православне и Католичке Цркве. Одговорна начелства (αρχες) Православне Цркве треба да адекватним начином делују према својим вернима. Само на тај начин ће се омогућити суочавање, с љубављу и правдом истовремено, с изузетно компликованим стањем које се створило у Централној и Источној Европи, и за Католике колико и за Православне.

22. Пастирска предузимљивост Католичке Цркве, колико латинске толико и источне, не намерава више да чини да верни једне Цркве „прелазе“ у другу Цркву, односно, нема више за циљ прозелитизам који би спроводила у крило Православних. Тежи томе да одговори духовним потребама њених верника, и нема никакву жељу за ширењем на штету Православне Цркве. Унутар ове перспективе, а да не би постојао никакав простор за неповерење и сумњу, нужно је да постоји узајамно обавештавање о разним пастирским програмима, те да се на тај начин може започети и развити сарадња између Епископа и свих одговорних наше Цркве.

23. Историја односа између Православне Цркве и Источних Цркава носи трагове гоњења и огорчења. Ма каква да су била ова огорчења и њихови узроци, она не оправдавају никакве видове тријумфовања. Из њих нико не може да црпи славу или аргументе, да оптужује или да клевета другу Цркву. Само Бог познаје своје аутентичне мученике. Каква год била прошлост, треба је препустити милосрђу Божијем, а све Цркве треба да се труде како би садашњост и будућност били већма сагласни вољи Христовој о онима који припадају Њему.

24. Потребно је да, и то са обе стране Епископи и сви одговорни мудријашки уважавају верске слободе верника. Ови последњи треба да изражавају слободно своје мишљење када се то од њих тражи те да се организују у циљу тога. Верска слобода, заиста, изискује да нарочито у ситуацијама сукоба верници буду у стању да формулишу своје опредељење, и без спољашњих притисака одлучују да ли желе да буду у општењу (κοινωνίας) било са Православном било са Католичком Црквом. Верска слобода би била прекршена уколико би се, под изговором економске помоћи, тежило привлачењу верника друге Цркве, нпр. обећањем пружања помоћи у образовању или материјалним добрима, у чему оскудевају у оквирима своје Цркве. У сличним ситуацијама треба да се организује заједничком сагласношћу социјална помоћ, као и за сваки вид хуманитарне делатности, како би се избегло рађање нових сумњи.

25. С друге стране, неопходно уважавање хришћанске слободе једне од највреднијих дарова које смо добили од Христа не би требало да буде повод за примену једног пастирског програма који би се односио и на вернике (ових Цркава) без претходног споразума с оним који управљају овим Црквама. Не само сваки вид притисака, било које врсте да се искључи, него и, уопште, уважавање савести, које су покренуте једним правим мотивом вере, треба да представља један од принципа који треба да усмерава

пастирску бригу одговорних у двама Црквама и да бива предметом њиховог споразумевања (упор. Гал. 5, 13).

26. Из тог разлога треба да изнађемо и да отпочнемо један отворени дијалог, првенствено између свих оних који „на линији фронта“ имају одговорност за Цркве. Управитељи, такође, непосредно заинтересованих заједница треба да оснивају изомерне комисије, или да учине ефикасним већ постојеће у циљу проналажења решења конкретних проблема, као и да примене та решења у истини и љубави, у правди и миру. У случају да не буде могуће постићи сагласност на локалном нивоу, то искрело питање треба да се подвргне вишим органима, формираним под видом мешовитих комисија.

27. Сумњичавост би лакше ишчезла ако би две стране осудиле насиље тамо где га неке заједнице спроводе над заједницама једне сестринске Цркве. Како то тражи Њ. Светост Папа Јован Павле II (у својој посланици од 31. маја 1999), неизбежно треба да се избегава сваки вид насиља и притисака како би била уважавана слобода савести. Управитељи заједница су надлежни да помажу својим верницима у продубљивању (њихове) верности према својим Црквама и свом предању. Потребно је да их уче да избегавају не само насиље физичко и морално, већ и све оно што би могло да води презиру других Хришћана, и једном негативном мучеништву које би исмејавало дело спасења, то јест измирења у Христу.

28. Вера у светотајинску реалност за последицу има поштовање свих литургијских обреда других Цркава. Употреба насиља за напуштање неког богослужбеног места противуречи овоме уверењу. Напротив, оно захтева да се у одређеним приликама олакша вршење богослужења другим Црквама, а на основу споразума који омогућава наизменично служење литургије, у различито време у истом објекту. Осим тога, евангелска етика налаже да се избегавају изјаве и иступања која би могла да продуже век сукобу или да штети дијалогу. Зар нас Апостол Павле не наговара да будемо гостољубиви једни према другима, као што је то Христос био за нас на славу Божију? (упор. Рм. 15, 7).

29. Епископи и Свештеници имају пред Богом дужност да поштују власт коју је Свети Дух дао Епископима и Свештеницима друге Цркве, и, у том циљу, да избегавају мешање у духовни живот верника те Цркве. Када нека сарадња буде неопходна за њихово добро, захтева се да је одговорни ускладе, постављајући за ову узајамну помоћ непобитне темеље познате свима и да делују у континуитету са искреношћу и чистотом, поштујући светотајински поредак друге Цркве.

У оквиру овога, такође је неопходно (да би се избегла свака забуна и да се изгради поверење између Цркава) да се Католички и Православни Епископи исте области споразумевају око примене општих пастирских програма, који имају за последицу стварање нових структура у областима које традиционално припадају јурисдикцији Православне Цркве. Све то треба да буде у циљу избегавања паралелних пастирских акција, које би их убрзо довеле у опасност да постану антагонистичке или непријатељске.

30. Да би се припремили будући односи између две Цркве, те да би се, напослетку, превазишла престарела еклисиологија враћања у Католичку Цркву (а која је везана за проблем) овај наш данашњи текст треба да посвети посебну пажњу припреми будућих Свештеника, као и свих оних који на било који начин учествују у некој од релевантних мисија, тамо где је друга Црква традиционално укорењена. Њихово образовање

(εκλειθευση) треба да буде објективно позитивно према другој Цркви. Сви су дужни најпре да буду обавештени о апостолском прејемству друге Цркве, и о веродостојности њеног светотајинског живота. Потребно је да се свима омогући упознавање са часном и целовитом историјом која тежи да буде историографија сагласности, или чак заједничка за обе Цркве. На тај начин ће се помоћи превазилажењу предрасуда, и избегаваће се коришћење историје полемичким методама. Такво представљање историје ће допринети усвајању свести о подељеној одговорности за расцеп који је на обе стране оставио дубоке ране.

31. Треба да се сетимо поруке Апостола Павла Коринћанима (1. Кор. 6,17), којом их подстиче да братским дијалогом реше разлике међу собом, избегавајући, на тај начин, да поверавају политичким органима практично решење проблема искрслих међу Црквама или локалним Заједницама. Ово важи нарочито за поседовање или враћање црквене имовине. Ни једна од страна не треба да се темељи само на претходној ситуацији, или да се ослања искључиво на генерализоване правне принципе, већ су дужне да узимају у обзир и компликованост садашње пастирске реалности, као и локалне околности.

32. Само у том духу постаће могуће заједничко суочавање са поновном евангелизацијом секуларизованог света. Треба да покушамо да средствима јавнога информисања дамо нове циљеве, нарочито верској штампи, како би се избегавале нетачне информације или оне са предрасудама.

33. Неопходно је да се Цркве повезују како би изразиле своје признање и поштовање према свим оним, знаним и незнаним, Епископима, Свештеницима или верницима, Православним, Источним Католицима или Латинима, који су страдали, били исповедници своје вере, доказали своју приврженост Цркви или, уопште, свима Хришћанима, без разлике, који су претрпели гоњења. То што су они претрпели позива нас да се ујединимо и да дамо заједничко сведочанство како би се прикључили молитви Христовој „да сви једно буду“ (Јн. 17, 21).

34. Мешовита Међународна Комисија за Богословски Дијалог између Католичке и Православне Цркве, окупљена у Пленуму у Баламанд-у, енергично препоручује да се практични канони примене од стране наших Цркава, обухватајући и Источне Католичке Цркве, позивајући их да узму учешћа у овом дијалогу који треба да се настави у оној трезвеној атмосфери неопходној за његов напредак на путу ка васпостављању потпуног општења (κοινωνιας).

35. Искључујући у будућности сваки прозелитизам или сваки вид тежње за експанзијом Католика на штету Православне Цркве, Комисија се нада да ће уклонити препреку која је навела неке Аутокефалне Цркве да откажу своје учешће у Богословском Дијалогу, те да ће Православна Црква моћи поново да нађе свој потпуни састав, како би се наставило богословско прегалаштво које је започето под повољним обележјима.

Баламанд, Либан, 23. јуна 1993.